

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації

Дисертація Норенко Ірини Юріївни на тему «Формування мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології у процесі магістерської підготовки» на здобуття ступеня доктора філософії у галузі 01 Освіта за спеціальністю 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями) відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) та п. 10 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 № 167, Постанові Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами, внесеними відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 року № 341).

1. Актуальність дослідження та його зв'язок із планами наукових робіт установи.

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що проблема зниження толерантності людства у глобальному вимірі проявлена через підвищення градусу соціально-поведінкових та політичних агресій, що подекуди переходять у воєнні конфлікти, метою яких є примус опонентів до зміни за суб'єктивно однозначно усвідомлюваною «правильною» моделлю. Означені ризики актуалізують проблему підтримки толерантності у демократичному світі. Викладачі психології як агенти формування толерантності у молоді у процесах навчання набувають не лише просвітницької місії – ознайомлювати студентів із найбільш важливими психологічними законами, але й прикладної мети – демонструвати ефективні способи самовиявлення, обумовлені усвідомленням особистісних особливостей. Особливо важливою метою для підготовки майбутніх викладачів психології є актуалізація проблем, пов'язаних із мультикультурною та соціальною толерантністю особистості у клієнтській практиці психолога, що обумовлює їхню спрямованість на розпізнавання інтолерантних поведінкових виявлень, з'ясування причин означеного явища, корекцію психофізіологічних станів людини та спрямування її до зміни ставлення до джерела інтолерантності. Зазначене вимагає від викладачів психології сформованої особистої толерантності, здатності працювати з проблемою інтолерантних реакцій та інтолерантного мислення клієнта, а також умінь формувати толерантність студентів щодо мультикультурних та соціальних особливостей суспільної взаємної життєдіяльності.

Дисертація відповідає основним напрямам досліджень науково-дослідної лабораторії інноваційних методів навчання та кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи ВНЗ «Університету імені Альфреда Нобеля», проведених у межах комплексних наукових тем «Модернізація професійно-педагогічної освіти в Україні в умовах інтеграції до світового освітнього простору» (державний реєстраційний номер 0112U002287) і

«Теоретичні та методичні засади моделювання компетентнісної професійної освіти у контексті євроінтеграції» (державний реєстраційний номер 0717U004331). Тему затверджено вченою радою ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» (протокол № 11 від 20 грудня 2022 р.) і уточнено (протокол № 2 від 19.03 2024).

2. Особиста участь автора в отриманні конкретних наукових результатів, викладених в дисертації. Дисертація є завершеною науковою працею, виконаною особисто дисертанткою у вигляді спеціально підготовленого рукопису, що містить нові наукові положення та висновки, сукупність яких кваліфікується як вагомий внесок у розвиток професійної освіти України. Основні результати дисертаційної роботи одержано автором самостійно.

3. Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень і рекомендацій. Обґрунтованість та достовірність наукових результатів та висновків, одержаних у дисертаційній роботі Норенко Ірини Юріївни, забезпечені використанням сучасних теоретичних та емпіричних методів науково-педагогічних досліджень, зокрема методів математичної статистики для визначення статистичної значущості отриманих у ході експерименту результатів.

4. Наукова новизна дослідження полягає в тому, що: *уперше* розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено модель формування мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології у процесі магістратури на підставі аксіологічного, рефлексивного, професійно-діяльнісного підходів та принципів об'єктивного сприйняття дійсності, ефективної взаємодії, екологічної комунікації, емпатії, що містить такі взаємопов'язані блоки: концептуальний, функціонально-організаційний, змістово-діяльнісний, діагностико-результативний; *уточнено й конкретизовано* понятійно-категоріальний апарат досліджуваної проблеми («толерантність», «інтолерантність», «мультикультурна та соціальна толерантність особистості», «мультикультурна та соціальна толерантність психолога», «мультикультурна та соціальна толерантність викладача психології», «сформованість мультикультурної та соціальної толерантності викладача психології», «педагогічна модель», «модель формування мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології у процесі магістерської підготовки»); *удосконалено* зміст, методи (діалогічно-дискусійні, змістово-просвітницькі, змістово-фасилітаційні, практико-корекційні, інтерактивно-корекційні, діагностико-корекційні) та форми навчання (лекційні, практичні та семінарські заняття, педагогічна практика), спрямовані на розвиток знанневого, діяльнісного, особистісного компонентів мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології; *набули подальшого розвитку* наукові уявлення про сутність, структуру, компоненти, показники й рівні мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології; діагностичний інструментарій оцінювання рівнів означеного утворення.

5. Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у розробці та впровадженні моделі формування мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології у процесі магістерської підготовки, що може бути покладена в основу корекції змісту освітніх програм для магістрантів, які навчаються за спеціальністю 053 Психологія; суттєвому оновленні, модифікації та коригуванні змісту навчальних дисциплін «Педагогіка та психологія вищої школи», «Методика викладання психології», «Психічне здоров'я: норма та патологія», «Психологія мас-медіа та інформаційної безпеки», «Інноваційні технології в освіті», а також у створенні та впровадженні програми й навчально-методичного забезпечення спецкурсу «Етико-правові основи діяльності психолога».

Основні положення дисертації можуть бути використані для подальшого вдосконалення теорії та практики професійної педагогічної освіти, зокрема при розробці посібників, програм спецкурсів для студентів, магістрантів та аспірантів з питань формування мультикультурної та соціальної толерантності особистості, в системі підвищення кваліфікації та самоосвітньої діяльності психологів.

6. Апробація результатів дослідження й повнота викладення матеріалів дисертації в роботах, опублікованих автором.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження репрезентовано в доповідях і повідомленнях на міжнародних науково-практичних конференціях: «Теорія і практика професійного становлення фахівця в інноваційному соціокультурному просторі» (Дніпро, 2023, 2024), «Духовно-інтелектуальне виховання і навчання молоді в ХХІ столітті» (Харків, 2023), «Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку» (Салоніки, Греція, 2024), «Наука і освіта в глобальному та національному вимірах: виклики, загрози, перспективи розвитку» (Полтава – Лубни – Миргород, 2023); «Практична психологія у сучасному вимірі» (Дніпро, 2023, 2024), «Психологія міста і містян: проспекція і ретроспекція» (Харків, 2024).

Теоретичні положення і результати дослідження обговорювалися на інтерактивному методологічному он-лайн семінарі молодих дослідників «Компетентнісні засади освітнього процесу в умовах впровадження інновацій: вітчизняний та міжнародний досвід (Житомир – Полтава – Київ, 2023), засіданнях кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи, щорічних звітних науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» (2022–2024 рр.).

Основні положення та результати дослідження **впроваджено** в процес професійної підготовки ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» (довідка про впровадження № 390 від 22.07.2024 р.), Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова (довідка про впровадження № 1651 від 03.09.2024 р.), Криворізького державного педагогічного університету (довідка про впровадження № 08-450/3 від 27.08.2024 р.), Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (м. Запоріжжя) (довідка про впровадження № 01-

15/1342 від 02.09.2024 р.), а також у діяльність громадських організацій у м. Дніпро: ГО Дніпровського міського об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Тараса Шевченка (довідка про впровадження № №25/250 від 17 вересня 2024 року), ГО «Берегині Дніпра» (довідка про впровадження № 1 від 02.09.2024), ГО Інститут соціального проектування (довідка про впровадження № 22 від 17.09.2024 р.).

Публікації. Основні теоретичні положення й висновки дослідження відображено у 10 публікаціях, з них 1 у співавторстві, у тому числі: 4 статті у наукових фахових виданнях, 1 стаття у зарубіжному виданні – у співавторстві (науково-методична база Web of Science), 5 статей і тез доповідей у збірниках матеріалів конференцій.

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, які викладено у дисертації, одержано автором самостійно. Ідеї та думки, що належать співавторам статті «The role of smart technologies in maintaining student motivation during distance learning» (І. Новак, І. Буцик, Ю. Гетман, Д. Дерев'янка), у роботі не використовувались. У статті, підготовленій у співавторстві, здобувачеві належить опис опрацювання емпіричних даних з використанням методів математичної статистики.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України, які входять до міжнародних наукометричних баз даних

1. Норенко І. Мультикультурна і соціальна толерантність психолога. *Актуальні питання у сучасні науки*, 2023. № 4 (10). С. 338–350. DOI: [10.52058/2786-6300-2023-4\(10\)-338-349](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-4(10)-338-349).
2. Норенко І. Проблеми підготовки психологів до викладацької діяльності. *Наука і Освіта*, 2023. № 3. С. 105–111. DOI: [10.24195/2414-4665-2023-3-2](https://doi.org/10.24195/2414-4665-2023-3-2).
3. Норенко І. Компонентно-структурний аналіз мультикультурної і соціальної толерантності психолога. *Теорія і методика навчання і виховання*, 2024. № 56. С. 82–96. DOI: [10.34142/23128046.2024.56.06](https://doi.org/10.34142/23128046.2024.56.06).
4. Норенко І. Способи формування мультикультурної і соціальної толерантності магістрантів психології. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 2023. Вип. 91. С. 116–121. DOI: [10.32782/1992-5786.2023.91.21](https://doi.org/10.32782/1992-5786.2023.91.21).

Статті у наукових виданнях інших держав, які входять до міжнародних наукометричних баз даних

5. Novak I., Butsyk I., Hetman Y., **Norenko I.** & Derevianko D. The role of smart technologies in maintaining student motivation during distance learning. *Revista Eduweb*, 2024. No. 18 (2). Pp. 63–76. URL: <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2024.18.02.4> (*Web of Science*)

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

6. Норенко І. Методики дослідження толерантності. *Теорія і практика професійного становлення фахівця в інноваційному соціокультурному просторі*: матер. І Міжнар. наук.-практ. конф. наук.-пед., пед. працівників і молодих учених (Дніпро, 5–6 квітня 2023 р.). Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2023. С. 58–62.

7. Норенко І.Ю. Просвітницька діяльність викладача психології щодо впливів інформаційного простору на особистість. *Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку*: матер. ХІ Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Салоніки (Греція) 07 січня 2024 р.). Салоніки: ГО «ВАДНД», 2024. С. 185–189.

8. Норенко І.Ю. Методологічні засади підготовки магістрів-психологів до викладацької діяльності. *Духовно-інтелектуальне виховання і навчання молоді в ХХІ столітті*: матер. Міжнар. період. зб. наук. пр. / за заг. ред. В.П. Баби́ча, О.М. Хвостиченка. Харків : НДВП «Інтелект-Експрес-Капітал», 2023. Вип. 5. С. 165–168.

9. Норенко І. Медіаграмотність психолога. *Практична психологія у сучасному вимірі*: матер. ХV Міжнар. наук.-практ. конф. науковців та студентів (Дніпро, 26 березня 2024 р.). Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2024. С. 216–218.

10. Норенко І. Роль емоційного інтелекту у професії психолога. *Психологія міста і містян: перспекція і ретроспекція*: матер. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Харків, 24–25 квітня 2024 р.). Харків, ХНУМГ імені О.М. Бекетова, 2024. С. 47–48.

7. Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту. За змістом дисертаційна робота Норенко Ірини Юріївни на тему «Формування мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології у процесі магістерської підготовки» повністю відповідає спеціальності 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями).

8. Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертацію написано грамотною українською мовою, стиль викладення матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі.

9. Рекомендація дисертації до захисту з урахуванням наукової зрілості пошукувача.

Дисертаційна робота Норенко Ірини Юріївни «Формування мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології у процесі магістерської підготовки» на здобуття ступеня доктора філософії у галузі 01 Освіта за спеціальністю 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями) відповідає вимогам до дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) та п. 10 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06

березня 2019 № 167, Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами, внесеними відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 року № 341).

ВИСНОВОК

Ознайомившись із дисертацією Норенко Ірини Юріївни «Формування мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології у процесі магістерської підготовки» та науковими публікаціями, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, а також взявши до уваги підсумки фахового семінару, вважаємо, що:

1. Дисертаційна робота «Формування мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології у процесі магістерської підготовки» дисертантки Норенко Ірини Юріївни відповідає спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

2. І.Ю. Норенко опубліковано по темі дисертації 10 наукових праць, які розкривають основний зміст дисертації, відображають наукову новизну отриманих результатів і відповідають вимогам пунктів 9, 11, 12 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167.

3. Дисертаційна робота Норенко Ірини Юріївни «Формування мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології у процесі магістерської підготовки» на здобуття ступеня доктора філософії у галузі 01 Освіта за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) відповідає вимогам до дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.); Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами, внесеними відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 року № 341).

4. Рекомендувати вченій раді ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» розглянути у якості опонентів за дисертацією Норенко Ірини Юріївни на тему «Формування мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології у процесі магістерської підготовки» таких науковців:

– Резван Оксану Олексіївну, докторку педагогічних наук, професорку, завідувачку кафедри мовної підготовки, педагогіки та психології Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова;

– Беспарточну Олену Іванівну, кандидатку педагогічних наук, доцентку, доцентку кафедри психології, педагогіки та філософії Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського.

5. Дисертація Норенко Ірини Юріївни на тему «Формування мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології у процесі магістерської підготовки» може бути рекомендована до захисту на здобуття науково ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) у разовій спеціалізованій вченій раді.

Головуючий на міжкафедальному семінарі,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри психології та педагогіки
ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»

О.В. Лебідь

Секретар, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри психології та педагогіки
ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»

Г.Ю. Вошколуп

